

СУТНІСТЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТА ОБЛІКОВОГО МОДЕЛЮВАННЯ

©2020 КОНОНОВ І. І.

УДК 657.633.5
JEL: F02; F10; M41

Кононов І. І. Сутність зовнішньоекономічної діяльності як об'єкта облікового моделювання

Метою статті є визначення сутності та ключових характеристик зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) як об'єкта бухгалтерського обліку. Проаналізовано трактування поняття «зовнішньоекономічна діяльність» у нормативно-правових документах і літературних джерелах. До основних ознак ЗЕД в Україні віднесено такі: ЗЕД є господарською діяльністю; ЗЕД базується на відносинах між суб'єктами господарювання, що перебувають під юрисдикцією різних держав; ЗЕД може здійснюватися як на території України, так і за її межами, як з перетином митного кордону України, так і без такого перетину. Розроблено концептуальну модель організації ЗЕД в Україні, складовими якої є: мета, форма реалізації, функції, принципи, основні види і суб'єкти ЗЕД. Доведено, що особливості бухгалтерського обліку операцій ЗЕД залежать від видів зовнішньоекономічної діяльності. Аналіз найбільш поширених операцій ЗЕД показав, що рух грошових коштів за ними повинен класифікуватися за такими напрямками діяльності, як операційна зовнішньоекономічна діяльність, інвестиційна зовнішньоекономічна діяльність та фінансова зовнішньоекономічна діяльність. Запропоновано до складу основних об'єктів бухгалтерського обліку ЗЕД включати: товари та послуги; валютні кошти, валютні операції; фінансові, кредитні та розрахункові операції; трудові ресурси; нематеріальні активи. Охарактеризовано методологічні засади формування інформації про об'єкти бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності. Доведено, що побудову інформаційної системи підприємств, які здійснюють операції ЗЕД, потрібно починати з моделювання облікової системи та формування відповідного обліково-аналітичного забезпечення для кожного об'єкта бухгалтерського обліку ЗЕД.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, об'єкти бухгалтерського обліку, експорт, импорт, валютні операції.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-79-86>

Рис.: 2. **Бібл.:** 16.

Кононов Ігор Іванович – аспірант кафедри фінансів та обліку, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: kononov@ukr.net

УДК 657.633.5
JEL: F02; F10; M41

Кононов И. И. Сущность внешнеэкономической деятельности как объекта учетного моделирования

Целью статьи является определение сущности и ключевых характеристик внешнеэкономической деятельности (ВЭД) как объекта бухгалтерского учета. Проанализированы трактовки понятия «внешнеэкономическая деятельность» в нормативно-правовых документах и литературных источниках. К основным признакам ВЭД в Украине отнесены следующие: ВЭД является хозяйственной деятельностью; ВЭД базируется на отношениях между субъектами хозяйствования, находящимися под юрисдикцией разных государств; ВЭД может осуществляться как на территории Украины, так и за её пределами, как с пересечением таможенной границы Украины, так и без такого пересечения. Разработана концептуальная модель организации ВЭД в Украине, составляющими которой являются: цель, форма реализации, функции, принципы, основные виды и субъекты ВЭД. Доказано, что особенности бухгалтерского учета операций ВЭД зависят от видов внешнеэкономической деятельности. Анализ наиболее распространенных операций ВЭД показал, что движение денежных средств по ним должно классифицироваться по следующим направлениям деятельности: как операционная внешнеэкономическая деятельность, как инвестиционная внешнеэкономическая деятельность и как финансовая внешнеэкономическая деятельность. Предложено в состав основных объектов бухгалтерского учета ВЭД включать: товары и услуги; валютные средства, валютные операции; финансовые, кредитные и расчетные операции; трудовые ресурсы; нематериальные активы. Охарактеризованы методологические основы формирования информации об объектах бухгалтерского учета внешнеэкономической деятельности. Доказано, что построение информационной системы предприятий, осуществляющих операции ВЭД, нужно начинать с моделирования учетной системы и формирования соответствующего учетно-аналитического обеспечения для каждого объекта бухгалтерского учета ВЭД.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, объекты бухгалтерского учета, экспорт, импорт, валютные операции.

Рис.: 2. **Библ.:** 16.

Кононов Игорь Иванович – аспірант кафедри фінансов та учета, Харьковський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочковська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: kononov@ukr.net

UDC 657.633.5
JEL: F02; F10; M41

Kononov I. I. The Essence of Foreign Economic Activity as an Object of Accounting Modeling

The article is aimed at defining the essence and key characteristics of foreign economic activity (FEA) as an object of accounting. Interpretations of the concept of «foreign economic activity» in the legal documents and literary sources are analyzed. The main features of the FEA in Ukraine include the following: FEA is an economic activity; FEA is based on relationships between the economic entities under the jurisdiction of different States; FEA can be carried out both in Ukraine and abroad, both with the crossing of the customs border of Ukraine, and without such crossing. A conceptual model of FEA organization in Ukraine is developed, the components of which are: purpose, form of implementation, functions, principles, basic types and subjects of FEA. It is proved that the accounting features of the FEA operations depend on the types of foreign economic activity. An analysis of the most common FEA operations showed that the movement of money means in them should be classified by the following directions of activity: as the operational foreign economic activity, as the investment foreign economic activity, and as the financial foreign economic activity. It is proposed that the main accounting objects of FEA include: goods and services; currency means,

currency operations; financial, credit and settlement operations; workforce; intangible assets. The methodological bases for the formation of information on the foreign economic activity accounting objects are characterized. It is proved that the construction of the information system of the enterprises implementing FEA should start with the modeling of accounting system and the formation of appropriate accounting and analytical support for each FEA accounting object.

Keywords: foreign economic activity, accounting objects, exports, imports, foreign currency operations.

Fig.: 2. **Bibl.:** 16.

Kononov Ihor I. – Postgraduate Student of the Department of Finance and Accounting, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (333 Klochkivska Str., Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: kononov-@ukr.net

В умовах актуалізації процесів обміну матеріальними товарами, послугами, продуктами інтелектуальної праці, результатами виробничо-технічного співробітництва між країнами, інтегрування економіки України у світове господарство, її участі в різних видах міжнародного підприємництва значно підвищується роль і значення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємства. Сьогодні жодна країна світу не в змозі забезпечити достатній рівень розвитку виробничих потужностей і сталого розвитку ізольовано від міжнародного виробництва, прогресу та ринку праці. Тому процеси міжнародної економічної інтеграції, транснаціоналізації та глобалізації світового господарства перетворюються на найважливіші чинники розвитку національних економічних систем, а зовнішньоекономічні зв'язки впливають на рішення соціально-економічних проблем практично в усіх країнах світу.

Зовнішньоекономічна діяльність у всіх країнах спрямована на: сприяння вирівнювання темпів економічного розвитку; порівнянність витрат виробництва на національному та світовому рівнях; реалізацію переваг міжнародного поділу праці, що сприяє зростанню ефективності національних економік [1, с. 7]. Суттєвим поштовхом до розвитку вітчизняної економіки в напрямку ЗЕД є підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за рахунок вільного руху капіталів. Разом із тим стан зовнішньоекономічної діяльності в Україні залишається несприятливим для економіки, оскільки зберігається від'ємний результат за зовнішньоторговельними операціями та вхідними і вихідними грошовими потоками [2]. Так, сальдо зовнішньої торгівлі з Євросоюзом залишається від'ємним. За висновками експертів, Україна має частковий доступ до європейських ринків, а не вільну торгівлю. Виконавчий директор «Економічного дискусійного клубу» Олег Пендзин пояснює це тим, що левову частку в товарах, які Україна постачає на європейський ринок, займає сировина та напівфабрикати [3]. У частині торгівлі – експорт товарів в Україні у 2019 р. становив 50060335,5 тис. дол. США, що на 5,7% більше, ніж у 2018 р., а імпорт – 60783662,3 тис. дол. США, що на 6,2% більше, ніж у попередньому році; у частині інвестицій – акціонерний капітал нерезидентів в економіці України станом на 01.01.2019 р. складає 40020,9 млн дол. США, своєю чергою, акціонерний капітал в економіках країн світу – резидентів України становить 6322,0 млн дол. США [4].

Сьогодні в середньому кожен третій український продукт або послуга реалізується за допомогою зовнішніх економічних зв'язків, що відіграють помітну роль у національній економіці та істотно впливають на темпи та пропорції економічного зростання [5, с. 78].

Визначенню сутності, переваг, принципів та інших суттєвих ознак зовнішньоекономічної діяльності присвячено увагу значної кількості вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема: О. І. Береславської, В. О. Васюренко, А. С. Гальчинського, Х. В. Гріценко, Я. А. Жаліло, О. В. Дзюблюк, Л. Б. Колінець, В. В. Мацьків, В. І. Міщенко, В. Л. Пластун, В. А. Ющенко, Г. І. Філіної. Разом із тим у проаналізованих працях недостатньо досліджені питання формування та здійснення виробничо-господарських, організаційно-економічних і оперативних-комерційних операцій між суб'єктами господарської діяльності України (вітчизняними підприємствами) та іноземними суб'єктами господарської діяльності (іноземними підприємствами), які вимагають ефективного управління експортно-імпортними операціями. Вирішення цих питань неможливе без науково обґрунтованого підходу до розв'язання комплексу завдань їх інформаційного забезпечення, які вирішуються в системі бухгалтерського обліку. Тому метою даного дослідження стало визначення сутності та ключових характеристик ЗЕД як об'єкта бухгалтерського обліку.

Згідно з вітчизняним законодавством зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [6]. З логіки даного визначення витікають основні ознаки здійснення ЗЕД в Україні, а саме:

- ✦ ЗЕД є господарською діяльністю, тобто «діяльністю суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямованою на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність» (ч. 1 ст. 3 Господарського Кодексу України);
- ✦ ЗЕД побудована на відносинах між суб'єктами господарювання, що перебувають під юрисдикцією різних держав;

- ✦ ЗЕД може здійснюватися як на території України, так і за її межами, як з перетином митного кордону України, так і без такого перетину.

Переважає більшість учених визначають ЗЕД як сферу господарської діяльності, яка пов'язана з міжнародною виробничою та науково-технічною кооперацією, експортом і імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок [7, с. 379; 8; 9]. На думку М. І. Дідківського, зовнішньоекономічна діяльність – це розвиток економічних відносин між країнами, що здійснюють зовнішню торгівлю, міграцію капіталів і робочої сили; формують міжнародні науково-технічні та виробничі зв'язки [10, с. 151–152]. М. П. Бутко тлумачить сферу зовнішньоекономічних зв'язків як підсистему економічної системи країни, яка безпосередньо впливає на розвиток господарського комплексу. Її становлення обумовлюється факторами, що визначають загальний розвиток економічної системи, а також факторами, які безпосередньо обумовлюють її стан як підсистеми [11].

Окремі науковці надають розширене трактування та розглядають ЗЕД як сукупність низки категорій залежно від рівнів її реалізації, серед яких можна виокремити такі:

- 1) *мегарівень* (глобальний рівень); на глобальному рівні ЗЕД є комплексом міжнародних економічних відносин усіх країн світу, що формує міжнародний поділ праці та реалізується у вигляді глобалізації світових економічних відносин;
- 2) *метарівень* – рівень зовнішньоекономічних зв'язків, що виявляється в реалізації міжнародної регіональної інтеграції та діяльності регіональних інтеграційних угруповань;
- 3) *макрорівень* – сукупність зовнішньоекономічних зв'язків між країнами;
- 4) *мезорівень* – зовнішньоекономічні зв'язки між окремими галузями промисловості різних країн світу, а також зовнішньоекономічні зв'язки на рівні регіонів;
- 5) *мікрорівень* – ЗЕД суб'єктів господарювання, сукупність здійснюваних ними зовнішньоекономічних операцій, єдність виробничо-господарських, організаційно-економічних і комерційних функцій підприємств під час функціонування на зовнішньому ринку [12, с. 96].

Систематизація вимог нормативних актів та поглядів вчених дозволила сформувати концептуальну модель організації ЗЕД підприємств України, реалізація якої сприятиме створенню в Україні дієвої інтегрованої підтримки експортно-імпортних операцій та успішній інтеграції вітчизняної економіки у світовий економічний простір (рис. 1).

Як бачимо, більшість учених звертає увагу перш за все на макроекономічне значення зовнішньоекономічної діяльності та її вплив на розвиток економічної

системи в цілому. Проте для цілей організації облікового відображення фактів зовнішньоекономічної діяльності в бухгалтерському обліку необхідно застосовувати більш вузьке трактування, яке характеризує зовнішньоекономічну діяльність виключно на мікрорівні.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємств – це частина їх загальної діяльності, яка визначається як сукупність виробничо-господарських, організаційно-економічних і оперативно-комерційних функцій підприємства відповідно до зовнішньоекономічних зв'язків держави, пов'язаних з виходом підприємства на зовнішній ринок та участю в зовнішньоекономічних операціях, напрямки, форми та методи якої узагальнюються відповідно до процесу виробництва згідно із цілями та задачами підприємства щодо його функціонування та розвитку [13, с. 185]. На рівні підприємства зовнішньоекономічна діяльність спрямована на укладання та виконання контрактів з іноземними партнерами [14].

Особливості бухгалтерського обліку операцій ЗЕД залежать від видів зовнішньоекономічної діяльності, яких відповідно до законодавства передбачено 14 видів. Аналіз найбільш поширених операцій ЗЕД показав, що рух грошових коштів за ними повинен класифікуватися за такими напрямками діяльності, як операційна зовнішньоекономічна діяльність, інвестиційна зовнішньоекономічна діяльність та фінансова зовнішньоекономічна діяльність (рис. 2).

Залежно від напрямів діяльності та операцій всередині кожної з них науковці виділяють такі об'єкти бухгалтерського обліку ЗЕД, як товари, грошові кошти в іноземній валюті та розрахункові операції [15]. П. М. Грицюк і В. О. Хомедюк доповнюють даний перелік капіталом підприємства та змінами в ньому, а також кінцевими фінансовими результатами господарської діяльності [16]. На нашу думку, такі об'єкти обліку будуть притаманні лише підприємствам, які здійснюють виключно зовнішньоекономічну діяльність, що не є характерним для вітчизняних торговельних підприємств. Тому доцільно виділяти об'єкти бухгалтерського обліку ЗЕД згідно із задекларованими Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» видів ЗЕД.

Пропонуємо до складу основних об'єктів бухгалтерського обліку ЗЕД включати:

- ✦ товари та послуги;
- ✦ валютні кошти, валютні операції;
- ✦ фінансові, кредитні та розрахункові операції;
- ✦ трудові ресурси;
- ✦ нематеріальні активи.

Облік товарів та їх руху при ЗЕД здійснюється на момент ввезення в межі або вивезення за межі економічної території країни та ведеться в розрізі: облікових партій; товарної номенклатури, яка прийнята в міжнародних розрахунках; матеріально-відповідальних осіб. Для документування операцій руху

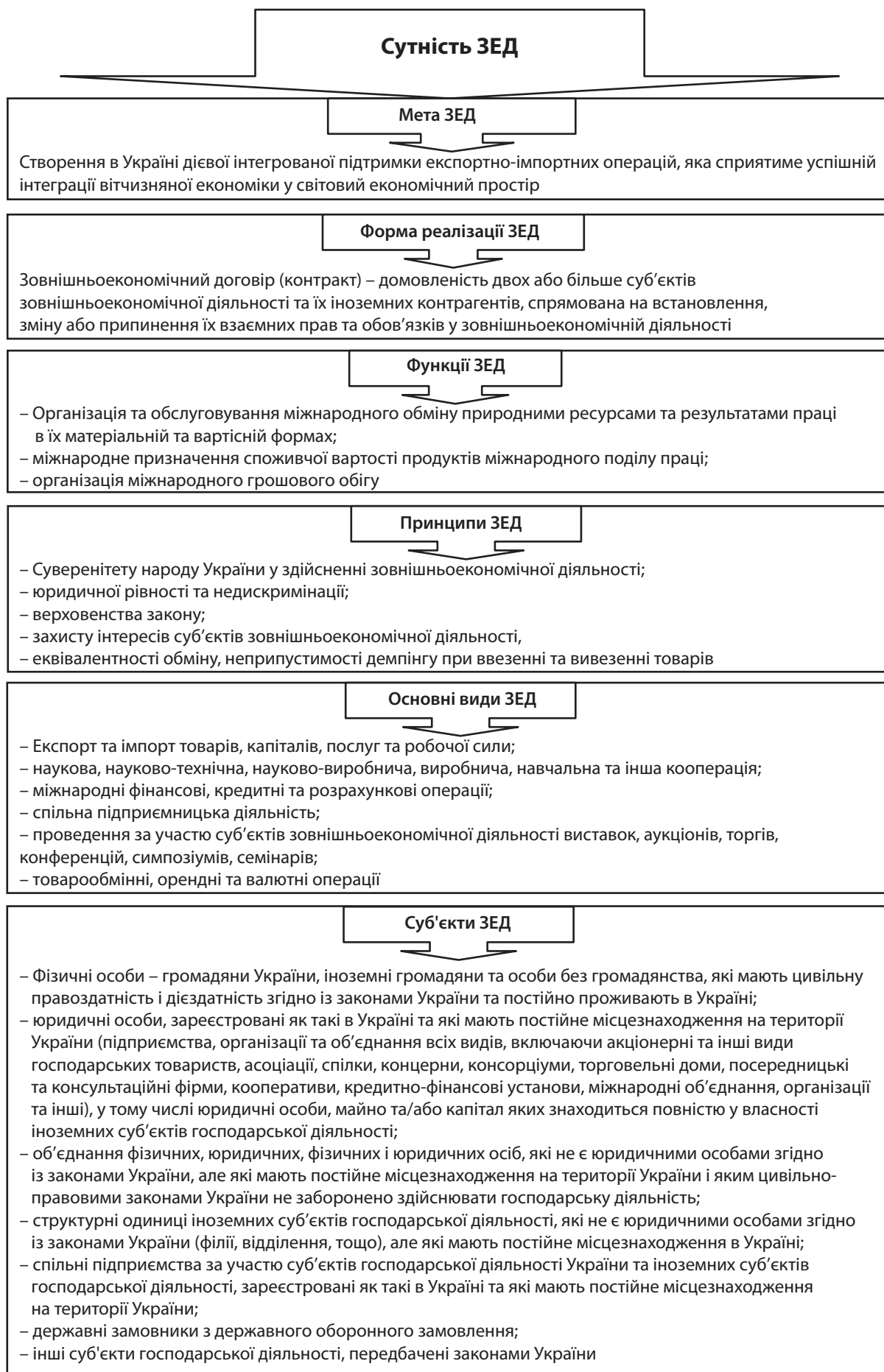

Рис. 1. Концептуальна модель організації ЗЕД в Україні

Рис. 2. Складові зовнішньоекономічної діяльності в бухгалтерському обліку

товарів при здійсненні експортно-імпорتنих операцій оформлюються договірні, супроводжувальні, дозвільні, митні, страхові, розрахунково-платіжні та претензійні документи.

Експорт послуг із України за січень – червень 2019 р. становив майже 5,9 млрд доларів (на 7,6% більше, ніж у січні – червні 2018 р.), у тому числі до країн ЄС – 2,0 млрд доларів. Імпорт послуг до України за I півріччя 2019 р. сягнув 2,96 млрд доларів (на 2,5% більше), у тому числі із країн ЄС – 1,56 млрд доларів [4]. При наданні виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та інших послуг, що прямо і виключно не заборонені законами України, перед обліковою системою підприємства щодо операцій ЗЕД стоять такі завдання:

- ✦ забезпечення всіх господарських операцій, пов'язаних з імпортом та експортом послуг, відповідним документальним оформленням;
- ✦ дотримання та контроль за виконанням вимог митного і валютного законодавства залежно від сутнісних характеристик наданих чи отриманих послуг;
- ✦ дотримання встановленого порядку перерахунку курсів у розрахункових операціях за надані чи отримані послуги.

При наданні чи отриманні послуг митна декларація не оформлюється, тому для підтвердження факту надання послуг формується зовнішньоекономічний договір та на його підставі складається Акт наданих послуг, форма якого розробляється на підприємстві самостійно, оскільки затверджені форми його не існує. При розробці форми Акту наданих послуг у бухгалтерському обліку необхідно дотримуватися вимог до оформлення первинних документів, зокрема Акт повинен містити обов'язкові реквізити, затверджені для облікових документів.

Методологічні засади формування інформації про валютні кошти та валютні операції в бухгалтерському обліку регулюються П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Підприємство, яке здійснює господарські операції в іноземній валюті, має розкрити в обліковій політиці такі основні аспекти:

- ✦ визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті на дату здійснення господарської операції;
- ✦ порядок застосування курсу Нацбанку України для обліку господарських операцій за безготівковими розрахунками в іноземній валюті;
- ✦ проведення перерахунку залишків на кінець дня за тими монетарними статтями, за якими протягом дня здійснювалися операції із застосуванням курсу Нацбанку України.

Крім зазначеного, на підприємстві, яке має валютні кошти і здійснює валютні операції, необхідно розробити форми документів, в яких буде наводитися інформація про факт здійснення операцій в іноземній валюті, робочий план рахунків бухгалтерського обліку, за яким відобразатимуться здійснені операції в іноземній валюті.

На фінансові, кредитні та розрахункові операції між суб'єктами ЗЕД, а також між обслуговуваними їх банками впливає ряд факторів. По-перше, це валютне законодавство країн – учасників ЗЕД; по-друге, – особливості банківської практики та умов розрахункових операцій; по-третє, – умови зовнішньоторговельних контрактів і кредитних угод. Ураховуючи всі визначені аспекти, залежно від виду товарно-матеріальних цінностей, послуг, трудових ресурсів чи нематеріальних активів розробляються форми розрахункових документів, типові бухгалтерські проведення, що закріплюються у відповідних розпорядчих документах (наприклад, у наказі про облікову політику).

Коли об'єктом бухгалтерського обліку ЗЕД виступають трудові ресурси, то облікове відображення операцій з ними залежить від особливостей здійснених робіт. Зокрема, це можуть бути роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами та роботи іноземних фізичних осіб на контрактній оплатній основі із суб'єктами ЗЕД як на території України, так і за її межами. Експорт-імпорт робіт в обліковій системі має розглядатися як експорт-імпорт капіталу, що вивозиться чи ввозиться як на територію України, так і за її межі в будь-якій формі з метою отримання прибутку від операційної, інвестиційної чи фінансової зовнішньоекономічної діяльності.

Підприємства України можуть взаємодіяти з іноземними суб'єктами господарювання в рамках наукової, науково-технічної, науково-виробничої, виробничої, навчальної та іншої кооперації. Внаслідок такої діяльності можуть створюватися нематеріальні активи, які також підлягають відображенню в системі бухгалтерського обліку. Методологічною основою формування інформації в бухгалтерському обліку про нематеріальні активи, створені в процесі зовнішньоекономічної діяльності, є П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», яким регламентується віднесення до цих нематеріальних активів таких об'єктів:

- ✦ прав на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем);
- ✦ комерційних таємниць, у тому числі ноу-хау;
- ✦ авторського права та суміжних з ним прав (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, копіїляції

даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо.

Визнання й оцінка нематеріальних активів, створених у процесі зовнішньоекономічної діяльності, розрахунок амортизаційних відрахувань, відображення втрат від зменшення корисності об'єктів та їх включення до складу витрат звітного періоду, списання з балансу внаслідок вибуття, а також розкриття інформації щодо таких нематеріальних активів у примітках до фінансової звітності здійснюється за П(С)БО 8 та з урахуванням норм валютного законодавства України.

ВИСНОВКИ

Таким чином, побудову інформаційної системи підприємств, які здійснюють операції ЗЕД, потрібно починати з моделювання облікової системи, тобто з формування відповідного обліково-аналітичного забезпечення для кожного об'єкта бухгалтерського обліку ЗЕД. Це дозволить значно скоротити витрати часу та праці облікового персоналу на побудову облікової політики, яка буде першим етапом при моделюванні інформаційної системи бухгалтерського обліку, розширити можливості поєднання різних модулів інформаційної системи підприємств, які здійснюють операції ЗЕД уже на етапі моделювання облікової системи, створити підґрунтя для підвищення ефективності внутрішнього контролю експортно-імпорتنих операцій. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон : монографія. Ю. Г. Козак, Н. В. Притула, О. А. Єрмакова та ін. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 240 с.
2. Шупрудько Н. В. Зовнішньоекономічна діяльність України у контексті зміцнення її економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2018/156.pdf
3. Голубов О. Рік вільної торгівлі з ЄС: як угода про ЗВТ вплинула на українську економіку / Deutsche Welle. 06.01.2017. URL: <https://www.dw.com/uk/pik-vilnoyi-torgivli-z-es-yak-uhoda-pro-zvt-vplynula-na-ukrainsku-ekonomiku/a-37027961>
4. Прямі інвестиції (акціонерний капітал та боргові інструменти) в економіці України/з України (за періоди з початку року) / Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/inv_zd/pi_akbi/pi_akbi_u/arch_pi_akbi_u.htm
5. Гузенко Г. М., Гайдученко Ю. О. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: сутність, економічний механізм її розбудови, особливості. *Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»*. 2013. № 3. С. 77–89.
6. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

7. Гришко Н. В., Лубенченко О. Е. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні та незалежний аудит. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2013. № 2. С. 377–385.
8. Бабицький А. Ф. Методологія аналізу економічних процесів і управління : навч. посіб. Київ : МАУП, 2003. 128 с.
9. Зовнішньоекономічна діяльність України в системі глобальних конкурентних відносин: агропродовольчий вимір : монографія / О. І. Павлов, В. А. Самофатова, Т. А. Кулаковська та ін. Одеса : Астропринт, 2019. 272 с.
10. Дідівський М. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посібник. Київ : Знання, 2006. 462 с.
11. Бутко М. П. Регіональні особливості економічних трансформацій в перехідній економіці : монографія. К. : Знання України, 2005. 476 с.
12. Рибакова Т. О. Зовнішньоекономічна діяльність як об'єкт фінансового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2017. Вип. 14. Ч. 2. С. 94–98. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_2_2017ua/21.pdf
13. Новіков О. Є., Садридін Ш. Т. Систематизація наукових поглядів щодо визначення сутності терміна «зовнішньоекономічна діяльність». *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 2. Т. 2. С. 183–186.
14. Тарасюк Г. М., Горшкова Л. О. Підходи до вирішення проблем зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. С. 412–415. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/80.pdf>
15. Гуцаленко Л. В., Марчук У. О. Облік операцій ЗЕД – активізація управління стратегічним розвитком України. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/9.pdf
16. Грицюк П. М., Хомедюк В. О. Нормативно-правове регулювання обліку зовнішньоекономічних операцій. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2012. Вип. 20. С. 229–233.

REFERENCES

- Kozak, Yu. H. et al. *Zovnishnyoekonomichna diialnist: pid-priemstvo-rehion* [Foreign Economic Activity: Enterprise-region]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2016.
- Shuprudko, N. V. "Zovnishnyoekonomichna diialnist Ukrainy u konteksti zmitsnennia yii ekonomichnoi bezpeky" [Foreign Economic Activity of Ukraine in the Context of Economic Security Strengthening]. *Efektivna ekonomika*. 2018. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2018/156.pdf
- Holubov, O. "Rik vilnoi torhivli z Yes: yak uhoda pro ZVT vplynula na ukrainsku ekonomiku" [Year of Free Trade with the EU: How the FTA Has Affected the Ukrainian Economy]. Deutsche Welle. 06.01.2017. <https://www.dw.com/uk/pik-vilnoyi-torgivli-z-es-yak-uhoda-pro-zvt-vplynula-na-ukrainsku-ekonomiku/a-37027961>

- "Priami investytsii (aktsionernyi kapital ta borhovi instrumenty) v ekonomitsi Ukrainy/z Ukrainy (za periody z pochatku roku)" [Direct Investments (Equity and Debt Instruments) in the Economy of Ukraine / from Ukraine (for Periods Since the Beginning of the Year)]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/inv_zd/pi_akbi/pi_akbi_u/arch_pi_akbi_u.htm
- Huzenko, H. M., and Haiduchenko, Yu. O. "Zovnishnyoekonomichna diialnist pidpriemstva: sutnist, ekonomichniy mekhanizm yii rozbudovy, osoblyvosti" [Foreign Economic Activity of the Enterprise: The Essence of Its Development, Economic Mechanism, Especially]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Yurydychna akademiia Ukrainy im. Yaroslava Mudroho»*, no. 3 (2013): 77-89. [Legal Act of Ukraine] (1991). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
- Hryshko, N. V., and Lubenchenko, O. E. "Rehuliuвання zovnishnyoekonomichnoi diialnosti v Ukraini ta nezaleznyi audyt" [Regulation of Foreign Economic Activity in Ukraine and Independent Audit]. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, no. 2 (2013): 377-385.
- Babytskyi, A. F. *Metodolohiia analizu ekonomichnykh protsesiv i upravlinnia* [Methodology of Analysis of Economic Processes and Management]. Kyiv: MAUP, 2003.
- Pavlov, O. I. et al. *Zovnishnyoekonomichna diialnist Ukrainy v systemi hlobalnykh konkurentnykh vidnosyn: ahroprodovolchyi vymir* [Ukraine's Foreign Economic Activity in the System of Global Competitive Relations: Agrifood Dimension]. Odesa: Astroprint, 2019.
- Didivskiy, M. I. *Zovnishnyoekonomichna diialnist pidpriemstva* [Foreign Economic Activity of the Enterprise]. Kyiv: Znannia, 2006.
- Butko, M. P. *Rehionalni osoblyvosti ekonomichnykh transformatsii v perekhidnii ekonomitsi* [Regional Features of Economic Transformations in Transition Economies]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2005.
- Rybakova, T. O. "Zovnishnyoekonomichna diialnist yak ob'iekt finansovoho rehuliuвання" [Foreign Economic Activity as an Object of Financial Regulation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*. 2017. http://www.visnyk-econom.uzhnu.ua/archive/14_2_2017ua/21.pdf
- Novikov, O. Ye., and Sadridinov, Sh. T. "Systematyzatsiia naukovykh pohliadiv shchodo vyznachennia sutnosti termina «zovnishnyoekonomichna diialnist»" [Systematization of Scientific Views on the Definition of the Essence of the Term "Foreign Economic Activity"]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, vol. 2, no. 2 (2014): 183-186.
- Tarasiuk, H. M., and Horshkova, L. O. "Pidkhody do vyrishennia problem zovnishnyoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy" [Approaches to Solving the Problems of Foreign Economic Activity of Enterprises of Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 2018. <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/80.pdf>
- Hutsalenko, L. V., and Marchuk, U. O. "Oblik operatsii ZED – aktyvizatsiia upravlinnia stratehichnym rozvytkom Ukrainy" [Accounting Operations of Foreign Economic Activities – is an Activation of Management Strategic Development of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*. 2018. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/9.pdf
- Hrytsiuk, P. M., and Khomediuk, V. O. "Normatyvno-pravove rehuliuвання obliku zovnishnyoekonomichnykh operatsii" [Regulatory Regulation of Foreign Trade Transactions]. *Naukovi zapysky. Seriiia «Ekonomika»*, no. 20 (2012): 229-233.